

काले प्रकीर्तयेत् । भवेत्सन्निहिता तत्र गंगा त्रिप
थगामिनी ॥ ५ ॥ ॐ इमं मे गङ्गे यमुने सरस्वति श
नेद्रुत्तामं सचेतापदं स्यात् । अथ तस्मात्तु द्विष्टे वित्तं
यागं जीवायै शृणुयात् । शिष्या मया ॥ इत्यादि ॥ ॥
ॐ अथेत्यादि ॥ ॐ ओम् । नमो भगवते वासुदेवाय । सूर्याय नमः ।
॥ ततः ॐ इन्द्रं हिरण्यं तृतीयं तोयमा मथ ॥ ॐ

ॐ

ॐ ये ते शतमिति त्रिः प्रदक्षिणं जलमावर्त्तयेत् ॥ ॐ
 सुमित्रियान इति जलमादाय ॥ ॐ दुर्मित्रियेति देव्यं
 विचित्र्य भूमौ निषिञ्चेत् ॥ ततः कठिं बलिं उत जेह
 चरौ कौ प्रत्येकं मृताया भ्रात्रिः प्रक्षाल्य ॥ अथा
 मार्गिणो दत्तं धावनं कुर्यात् ॥ ॐ अथाद्यमप किं त्विषम
 पदं त्वाप्रचोत्थः ॥ अथा मार्गं त्वमस्मदपः ॥ ॐ पुष्टं
 सुव ॥ ३ ॥ ॥ आचम्य ॥ तीर्थे ददं नमस्कुर्यात् ॥ ॥
 त्वमग्रेऽभिस्त्वमाशुशुक्षिणस्त्वमश्मनस्वरि । त्वं ह्यग्नेभ्यस्त्व

माध्वीभ्यस्त्वन्मृत्पात्रं पतेजाम्येताशुचि ५

ॐ इदं कायनमः ॥ नयेषा पृतस्य त्वलाहिर मूर्त्तिरियं स्म
 ता ॥ स्नातारो यत्र पुश्रुति जलमूर्त्तिनमो कुरुते ॥
 ततो मूर्त्तिकयाऽङ्गुल्या लिपेत् ॥ ॐ अश्वक्रान्ते इति ॥ ॐ इदं
 विष्णुरिति ॥ ३ ॥ ततः शनैर्माभिमात्रं जलं प्रविश्य ॥ ॐ
 आकुरुतेति ॥ ३ ॥ सूर्याभिमुखो भूत्वा ॥ ॐ आपोऽस्मा
 त्मातारः शुभं यत्तु यत्तेन तौ दत्तयेः पुवर्त्तु । विष्णो हं हि
 रं प्रप्रवहति देवाः ॥ इति निमज्जात् ॥ ॐ उदिदाभ्यः शु

चिराणूतऽरमि॥ इत्युक्तम् ॥ पुनस्तु श्रीनिमज्जेत्तु
॥ आचमेत् ॥ इति प्रथमस्तान् ॥ तत्रैव पाणिभ्यां गोम
यमादाय ॥ ॐ मानस्तोके तत्र ये मानऽआयुषि मानो
जेषु मानो जेषु मानो ॥ अश्वेषु रीरिषः ॥ मानोर्वः राक्ष
दुभाभिर्नोवाभिर्हविष्मत्तः सप्तमित्याह्वामहे ॥
इत्यङ्गात्याह्विषेत् ॥ सर्वं येन च ॥ ॐ इमारुद्राय तवसे
कथर्दिने क्षायदी राय पुभरा महे मतीः ॥ यथा सम

सह्रियदेवतुपदे विश्वं पुष्टं ग्रामेऽस्मिन्ननागुरम् ॥
द्वौ मिषेकः ॥ ॐ कारात्कारात्परोहती परुषः परु
षे स्थिः ॥ एवमिदं येषु तनु सहस्रेण रातेन च ॥ ततो
॥ वाभिर्मन्त्रैर्हस्तेर्नोवाभिभिश्चेत् ॥ ॐ इममेव सूर्याशुधी
हवमघास्वमृडय ॥ त्वामवस्युराचके ॥ १॥ ॐ तत्त्वोयामि
प्रलणायन्मानस्तदाशक्तो सज्जमानो हविर्भिः ॥ अ
हे इमानो वरुणो हवो व्युत्सह समानोऽआयुः प्रमो

वीः ॥ २ ॥ ॐ त्वत्तु अग्नेष्टु ररास्य विद्वन्नेवस्य हे डो ॥ ३ ॥ अ
वयासि सीष्टाः । सतिष्ठेय हितम इन्द्रो भूयानो विष्णो देवा
ॐ सि ३ मुमुग्ध्य स्मर ॥ ३ ॥ ॐ सत्यतो ॥ अग्नेव मा न वती
ते दिवो ॥ अस्माः ॥ ५ ॥ यतो यो ॥ अवयश्च नो वरुणा हर
णाद्यी हि मृडी क ह सुहो नः ॥ ४ ॥ ॐ माया मोषधी
हि ह सीष्टा मोषा मोराजं ततो वरुणे मभ्यु । च ददु र व्या
॥ इति षष्ठोऽङ्कः ॥ इति द्वापामहेततो वरुणा नो ॥ ५ ॥ ॐ ३

इति मंत्रं वरुणा पाशमस्मादवाधमं चि मभ्य म ॐ शुभाय । अ
व्याययमादित्यवृतेतवा नागसो ॥ अदितयेत्यो म ॥ ६ ॥ ॐ
मुश्चतुमाभ्यपथा दधो वरुणा इत । अथो समस्य प ॥
शास्त्रं स्मादेव कि ह्यिवात् ॥ ७ ॥ ॐ अवभृथ निचुमु
रा निचेरु रसि निचुमु राः ॥ अवदेवै देव कृत मे नो या
सिष्ठ मय मर्त्ये मर्त्यं कृतं पुरु राणां देव रिषं स्मा हि ॥ ८ ॥
ततस्तु ह्यो स्तायात् ॥ इति द्वितीयोऽङ्कः ॥ ॥ ॥

ततः श्रुत्वा च ॥ ॐ कारव्याहति गायत्रीभिर्दधैरभि
षेचनम् ॥ ततः पञ्चविंशतिभिः मन्त्रैर्दधैः पापयेत्
॥ ॐ आपोहिष्ठा ॥ ॐ शोचः शिव ॥ ॐ तस्माऽऽर
हु ॥ ३ ॥ ॐ इदमापः प्रवृत्तावयश्च मत्स्यश्च वत् ॥
यश्चाभिदुडोहानृतं सश्च शेषेऽअभीरुराम् ॥ आपो
मातस्मादेनसः पदमानश्च मुच्यते ॥ ४ ॥ ॐ हवि
ष्मतीरिमाऽऽपोहविष्मो २ ॥ आविवा सति ॥ ह

विष्मादेवोऽअभुरोहविष्मो २ ॥ असुसूर्यः ॥ ५ ॥ ॐ देवीराप्ता
ऽअमात्रयाशोचदुर्महविष्वाऽइन्द्रियावात्मादि तमः ॥ तन्ने
वेभ्यो देवत्रादन्तमुक्तं वेभ्यो शेवाभागास्थस्वाहा ॥ ६ ॥ ॐ कार्ष्णि
रसि समुत्स्यत्वाक्षित्वा ॥ ७ ॥ त्रयामि समपि ॥ अद्विरगमत
समोषुर्ध्वमिरोषधीः ॥ ८ ॥ ॐ अयो देवामधुमतीरजृभ्रातृ
जस्वतीराजस्थश्चितानाः ॥ यामिमित्रावरुणावभषिष्वाभि
रिन्दुमनसं नत्यरातीः ॥ ९ ॥ ॐ दुपदादिवशुमुचानः स्विमः

स्नातो मलादिव। पूतं पवित्रेण वासमापः अमृतमैतत् ॥१६॥ ॐ श
नो देवीरभिष्टयऽआपो भयसुपीतये। संक्षारमिष्टवनेनः ॥१७॥
ॐ अथाहं रसमुदयसहस्रैः सूर्यैः सप्तहः समाहितम् ॥ अथाहं
सस्येव रससंक्षोभं ह्यमुत्र मम ॥१८॥ ॐ अपो देवी रूपस्यैव
ननु मतीरयस्माद्य प्रजाभ्यः। तासां मास्यानां दुज्जिहता मोक्ष
यः सुष्यता ॥१९॥ ॐ पुनरुमा पिता महाः पुनरुपि पिता महाः
पवित्रेण शतायुषा ॥२०॥ ॐ पुनरुमा पिता महाः पुनरु

पिता महाः पवित्रेण शतायुषा विश्वमायुर्व्यभवेः ॥२१॥
ॐ अग्नऽआयुर्ह्यभिष्टयसऽआसुवोर्जनिष्ठमनः। आरेवाध
स्वदुःखनाम् ॥२२॥ ॐ पुनरुमा देवजनाः पुनरुमनसा धियः।
पुनरु विश्वाभूतानि जातयेदः पुनीहि मा ॥२३॥ ॐ पवित्रेण
पुनीहि मा भुक्तेण देवदीधत। अग्ने क्रत्वर्क १२ ॥२४॥ ॐ
यत्र पवित्रमग्निं यत्र विवर्तते मनीषा। व्रतति न पुनर्तुमी ॥२५॥
ॐ पवमानः सोऽअद्यतः पवित्रेण विचरति ॥२६॥ यः पाता स

पुनातु मां ॥ १६ ॥ ॐ इमा भ्यां देवस्त्वितिः पवित्रेण शोवेन च । मा
 पुनीहि त्रिभुवनः ॥ २० ॥ ॐ वैश्वदेवी पुनाती देव्या गा यस्या मिमा
 वेयुस्तो मोक्षीत पृच्छाः ॥ तयामदत्तेः सुधमादेषु वयं ॐ स्या
 मपरायारणीराम ॥ २१ ॥ ॐ चित्पति मा पुनातु वाक्यं निर्मा पु
 नातु देवा मा सविता पुनातु त्वष्टा पवित्रेण सूर्यस्य रश्मि
 मिः ॥ तस्य ते पवित्रं पते पवित्रं पूतस्य स्य कामः पुनेत क्व के य
 म् ॥ २२ ॥ ॐ चित्पति मा पुनातु त्वष्टा पवित्रेण सूर्यस्य रश्मि
 मिः ॥ तस्य ते पवित्रं पते पवित्रं पूतस्य स्य कामः पुनेत क्व

के यम् ॥ २३ ॥ ॐ वाक्पति मा पुनातु त्वष्टा पवित्रेण सूर्यस्य
 रश्मि मिः ॥ तस्य ते पवित्रं पते पवित्रं पूतस्य स्य कामः पुनेत क्व
 के यम् ॥ २४ ॥ ॐ देवा मा सविता पुनातु त्वष्टा पवित्रेण सूर्यस्य
 रश्मि मिः ॥ तस्य ते पवित्रं पते पवित्रं पूतस्य स्य कामः
 पुनेत क्व के यम् ॥ २५ ॥ पुनेत क्व के यम् ॥ २५ ॥ पुनेत क्व के यम् ॥
 पुनेत क्व के यम् ॥ २५ ॥ पुनेत क्व के यम् ॥ २५ ॥ पुनेत क्व के यम् ॥
 पुनेत क्व के यम् ॥ २५ ॥ पुनेत क्व के यम् ॥ २५ ॥ पुनेत क्व के यम् ॥

१६६ स्नानविधि-दोमविधि

ASHA ARCHIVES 3290

वन्दमानस्तदाशान्तिसजमानोहविभिः । अहेतुमात्रो धरतोह
योधुरुराहं स्वमानदु आयुः प्रमाणी ॥२॥ ॐ त्वन्मोऽअजनेव
हरास्यविहानेवस्थहेतोऽअवजासिसीष्टोः । स त्रिष्टावद्वि
तमः शोभुक्तानोविष्वादेमाहं । सिप्रमुमुग्धस्मृत ॥३॥ ॐ स
त्यमोऽअजितवमोभक्तीनेदिष्टोऽअस्याऽऽवसोव्युष्टोः ।
अवयव्यतोधरुराहं ररुणो धीहि मृडीयहं सुहोकोनऽए
वि ॥४॥ ॐ मायोमोषधीर्हि हं सीद्धिन्नाधामो राजेंसोतोधरं

राजोमुच्य । अदाहुरप्याऽइति धरुरोतिशयमहेततोधरुरा
नोमुच्य ॥५॥ ॐ इदुतेमधरुरा पारा मस्मदवाधिमविमोच्य
महंश्रयाय । अथाचयमादित्यप्रतेतवानागत्योऽअदित
येत्याम ॥६॥ ॐ मुच्यमुमाशयथादधोधरुरापाहुता । अ
थोसमस्य पट्टीशात्सर्वस्मादेव किल्विषा ॥७॥ ॐ अय
जृपानिचुं पुगा निवेरुर सिनिचुम्युगाः । अवदेवे देवकृत
मेतोयासि स भवमस्यै मेत्यहंत पुरु एवो देवविषत्यम्

॥८॥ ततः ऋषिदेवैः पापमानीसूक्ते रथाभिषिञ्चेत् ॥
ॐ पापमानीः स्वस्वयनीः सुहृदादिष्टतश्चुतः ॥ ऋषिभिः
संभृते रसोऽल्लोप्यमृतो हितम् ॥ १ ॥ पापमानीदिशः
३३ मं लोकमयोऽअमुम् । कामात्मनः यत्तुने देवदेवी
समाहिताः ॥ २ ॥ येन देवापवित्रेण ॥ आत्मानं पुनते सदा ।
नेन सह सुधारिणः प्रवमानः पुनतु माम् ॥ ३ ॥ प्रजापत्यं प
वित्रेण शान्तेन हि ररामयम् । नेन पुन विदावयं पूनं पु

॥ पुनतु माम् ॥ ४ ॥ इति सुनीतिसुहृदा पुनतु तामः स्वस्व
वरुणः सुनीत्या । समो राजा प्रमत्ताभिः पुनतु मजा तव दाम्
जयस्यापुनतु ॥ ५ ॥ पापमानीः स्वस्वयनीर्कभिर्गच्छति नाद
रम् । पुराणं शुभं भक्षयत्यमृतं तत्तु गच्छति ॥ ६ ॥ यत्ने गर्भ
वसतः पापमुगुं यत्तायमानस्य च किञ्चिदत्तम् । ज्ञातस्य च
यत्तापि च वदन्ते मे तत्पापमानीभि र्दं पुनमि ॥ ७ ॥ माता
पित्रो यन्मृतं वदन्ते मे तत्पापमानीभि र्दं पुनमि ॥ ८ ॥
यत्तु हृषितं वदन्ते मे तत्पापमानीभि र्दं पुनमि ॥ ९ ॥

नयविक्रयायेनिदोषाद्रक्षाद्रो ज्ञात्यतिगुह्यम् । असंभोज
नाद्यापि मृशं न तत्पावमानीभिरहं पुनमि ॥ ९० ॥ गोघ्रातत्क
राद्यास्त्रीवधायश्च कस्त्विषम् । पापकंच चर रौप्यं तत्सर्व
मानीभिरहं पुनमि ॥ ९० ॥ पुनर्वधात्सुरापां नोत्सुयं हीत्वेया
दुष्प्रलीमि पुनसंगमात् । गुरोर्द्वाराभिगमनाच्च तत्पावमानी
भिरहं पुनमि ॥ ९१ ॥ बालस्यात्मात्पितृवधाद्रूपितत्करात्स
र्ववर्णमि पुनसङ्गमात् । पापं भयश्च प्रतिगृहं स्वयं ॥ ९२ ॥ ति
उष्कृतं तत्पावमानीभिरहं पुनमि ॥ ९२ ॥ ज्येष्ठस्य योनेऽपि न

तस्य धारविश्वदेवेभ्यः पुरापगन्वाः ॥ तान् ५ आपः प्रवहन्
पापं शुद्धं गच्छति ॥ उष्कृतमिव लोकात् तत्पावमानीभिरहं पु
नमि ॥ ९३ ॥ दुर्जित्वदुरधीतं पापं स्वश्चाङ्गो नतः कृतम् ।
अयाचितं च स्वश्चाङ्गो न तत्पावमानीभिरहं पुनमि ॥ ९४ ॥
॥ अमत्रमत्रयत्किञ्चिदुच्यते स दुता तने । संवत्सरं ह
न पापं तत्पावमानीभिरहं पुनमि ॥ ९५ ॥ पापं न पितृ
देवाभ्यामेभ्यश्च स्वरत्वेनो म । पितृंस्तस्योपतिष्ठतश्च
हं सपि मधुदकम् ॥ ९६ ॥ पापं न पितृंस्तस्योपतिष्ठतश्च

तिः समाप्तम् । अथी स्तस्योपतिष्ठे तस्मीरं सपि मवदकम्
॥ १७ ॥ अथयस्तपस्वसोपेसर्वेसर्वीजनीषिताः । तपस्वस्य
पसोप्यनुपावमानी असोजयेत् ॥ १८ ॥ पावमानं परं सुख
येपठतिमनीषिणः । सपुजतमभवेति पावनाकावेदपा
रगः ॥ १९ ॥ दशोत्तरानृणां श्रेय पावमानीरातामिव । एतस्मै
व्रजपेक्षितं घोरं नृपुत्रयं हरेत् ॥ २० ॥ इतिभिषेचनम् ॥ ॥
ततोऽर्जुने पुरावधिः प्रजोप्य ॥ प्राणायामः ॥ अथमधिरां

कुर्यात् ॥ ॐ उपदेति ॥ ॐ आयं गौरितिवापाठत्वा ॥ विष्णु
स्मरणं वाकृत्वा निमज्जेत्तमेत् ॥ एवं चः कुर्यात् ॥ ३ ॥
इति तृतीयस्तनम् ॥ ॥ एयं स्नानविधिं कृत्वा तीरमुत्ती
र्य । धौते वा ससीपरि श्रय ॥ ॐ गन्धद्वारमित्पादिभि
र्मन्त्रैश्चन्दनविलिपनादिकं कृत्वा सन्ध्याया सनं कुर्यात्
॥ पुनः पुरावध्याहृत गायत्रीभिः सपुष्पातोयमघ्यं
मूढं सूक्ष्मं भिषुखाभूत्वादद्यात् ॥ ॥
इतिवात्स्यायनसंज्ञितस्तनविधिः ॥ शुभम् ॥ ॥

अथ रक्षावन्तमंत्रः॥ ॐ यदायदुन्दाक्षायरागिररूप ईश
 तानीकायसुमनस्यमानाः॥ तन्म उ आयदुमिशरदायायु
 पमा अरद वि यथासम ॥ १॥ येनव हुव हीराजादानवेकु
 महावलाः॥ तेन त्वामववृतिरक्षेमाचल मोचला॥ ॥
 आशी कीदमंत्रः॥ ॐ नत उक्षा हुं सितपिशोचाकार निदेवाभा
 मोजाः॥ प्रथमज हुं ह्येतत्॥ योयि भर्ति दाक्षायरा ई हि
 ररूप ई स देवे बु ह्ये ते दीर्घ मायुः स मरु ये बु ह्ये
 ते दीर्घ मायुः॥ ॥

धानाहोम॥ ॐ शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्यो
 तिश्च ज्योतिर्मांश्च॥ शुक्रश्च त्र्यम्बकश्च स ई हाः॥ ईदु
 मादुः स ई दुः प्रतिस ई दुः मितश्च स मिश्च सुभराः॥
 क्रतश्च सत्यश्च ध्रुवश्च वहराश्च धर्माचयि धर्माचयि
 धारयः॥ क्रतुजिज्ञ सत्य जिज्ञ सत्य जिज्ञ सुरिवाश्च॥
 अग्निमित्रश्च दूरे अमृतश्च गताः॥ ईदु क्षा स ई एतादु
 क्षा स ई पुताः॥ स ई क्षा सः प्रतिस ई क्षा स ई एतादु
 ता सश्च स मिता सो नोऽ अय स भर सो नरता स ई

अस्मिन् ॥ त्वत्तयां प्रपूजासीचमानपनश्च गृहमेधीच । कीर्तय
शास्त्रीकोऽङ्गीर्षी ॥ इन्द्रदेवीविशोमरुतोऽनुवत्मानो भवत्यथेन्द्र
देवीविशोमरुतोऽनुवत्मानो भवत्यथेन्द्र देवीविशोमरुतो
अनुवत्मानो भवत्यथेन्द्र देवीविशोमरुतोऽनुवत्मानो भवत्यथेन्द्र
अनुवत्मानो भवत्यथेन्द्र देवीविशोमरुतोऽनुवत्मानो भवत्यथेन्द्र
अनुवत्मानो भवत्यथेन्द्र देवीविशोमरुतोऽनुवत्मानो भवत्यथेन्द्र
॥ धाताः करभः स्रुवः परीवा
यः पयोदधिः सिमसो रूपः हविषः आमिक्षा घ्राजिर्नमधु
॥ धाता नादः रूपं कुवत् परीवापस्य गोधूमाः स्रुवो नादः रूपं
वदरमुमवाकाः करभोऽस्य । पयोऽस्य रूपं ययवा दधो रूपं

कर्क न्यूति । सोमस्य रूपं चाजित ६ सोमस्य रूपमा मिधा
। सप्तसप्ततिमदूतस्मि यमिष्ठस्य काम्यम् । समिमेधाम
यामिष्ठं स्वाह ॥ इति त्रिहो मम् ॥ शुभम् ॥
सप्त १००८ आयुषा भुक्त २ तेज २ धृष्ट २ पापेया
श्री ५ मा वर एजत सिद्ध याज्ञ दिन १५ ३ लोक ॥